

ELTE EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

A helyi tényezők változó szerepe a területi tervezés megalapozásában

Szabó Pál PhD.

docens

TTK Földrajz- és Földtudományi Intézet

Regionális Tudományi Tanszék

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG XX. VÁNDORGYŰLÉSE

Tér és állam

Budapest, 2022. október 6–7.

Tartalom

Motiváció

Jogszabályi háttér

Gyakorlat

Jogszabályi háttér

1996. évi XXI. törvény úgy fogalmaz, hogy:

„a) területfejlesztés: az országra, valamint térségeire kiterjedő aa) társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, ...”

Szintekre és tartalmi részekre szabályozás:

18/1998. KTM rendelet, majd

218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet (többször módosítva)

Szintek, dokumentumok

Cohesion Reports

OTK (1, 2), OFTK

Megyék, főváros

Kiemelt térségek - Térségi Fejlesztési Tanácsok

(NUTS 2 régiók, kistérségek)

EGTC-k, ...

STATISZTIKAI NAGYRÉGIÓK, 2016. JANUÁR 1.

MAGYARORSZÁG RÉGIÓI, 2019. JANUÁR 1.

MAGYARORSZÁG JÁRÁSAI, 2019. OKTÓBER 13.

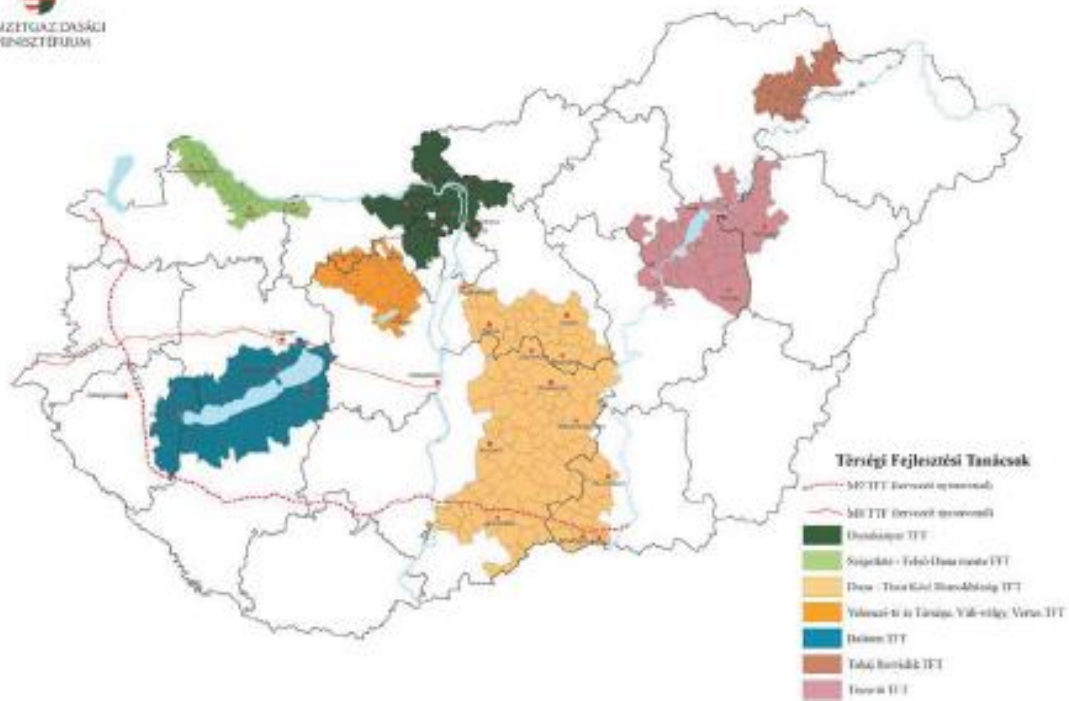

- 1 Budapest I. kerület
- 2 Budapest II. kerület
- 3 Budapest III. kerület
- 4 Budapest IV. kerület
- 5 Budapest V. kerület
- 6 Budapest VI. kerület
- 7 Budapest VII. kerület
- 8 Budapest VIII. kerület
- 9 Budapest IX. kerület
- 10 Budapest X. kerület
- 11 Budapest XI. kerület
- 12 Budapest XII. kerület
- 13 Budapest XIII. kerület
- 14 Budapest XIV. kerület
- 15 Budapest XV. kerület
- 16 Budapest XVI. kerület
- 17 Budapest XVII. kerület
- 18 Budapest XVIII. kerület
- 19 Budapest XIX. kerület
- 20 Budapest XX. kerület
- 21 Budapest XXI. kerület
- 22 Budapest XXII. kerület
- 23 Budapest XXIII. kerület

MAGYARORSZÁG MEGYÉI, 2020. JÚNIUS 4.

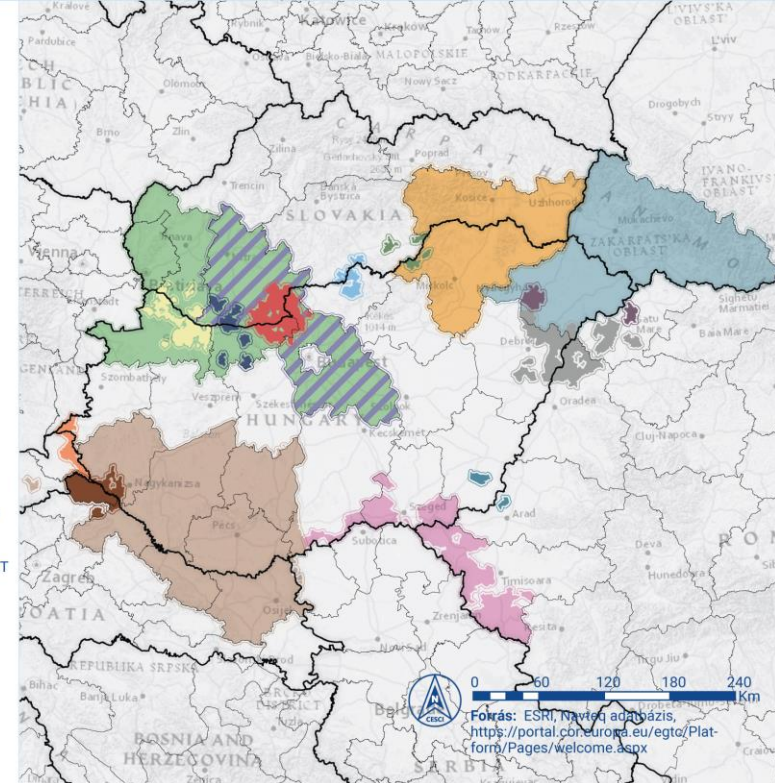

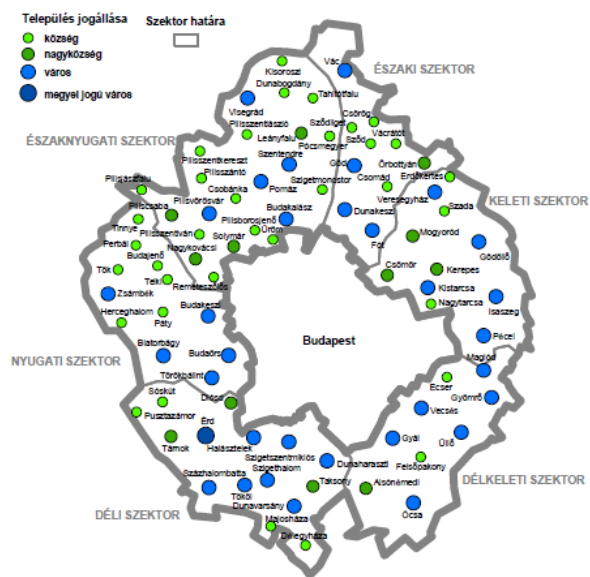
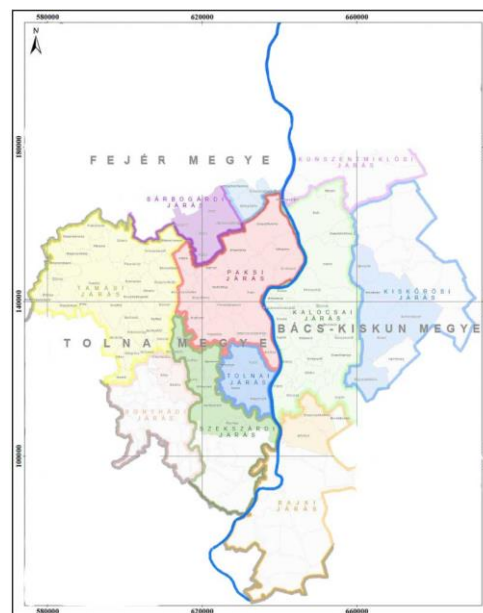

AKTÍV ETT-K A MAGYAR HATÁROK MENTÉN, 2020

- SK - HU határszakasz**
- Arrabona ETT
  - Ipoly-völgye ETT
  - Ister Granum ETT
  - Pons Danubii ETT
  - Pontibus ETT
  - Rába-Duna-Vág ETT
  - Sajó-Rima ETT
  - Via Carpatia ETT
- UA - HU határszakasz**
- Tisza ETT
- RO - HU határszakasz**
- Banat-Triplex Confinium ETT
  - Európai Határvárások ETT
  - Európai Közös Jövő Építő ETT
  - Európa-kapu ETT
- HR - HU határszakasz**
- Mura Régió ETT
  - Pannon ETT
- SI - HU határszakasz**
- MURABA ETT

- a) a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a Balaton Fejlesztési Tanács,
- b) a Tokaj Borvidéken a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács,
- c) a Közép-Duna Menti Kiemelt Térségben a Közép-Duna Menti Fejlesztési Tanács,
- d) a Budapesti Agglomerációban a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács.

Tartalmi elvárás

1998. KTM rendelet (minden szintre ugyanaz)

c) **környezet adottságai** (természeti adottságok, a környezet és a természet minősége, annak alakítását befolyásoló fontosabb tényezők); *elég általános*

a) **humán erőforrások** (demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, intézményhálózat);

f) **társadalmi környezet** (társadalmi szerkezet, kulturális adottságok, értékek, területi identitás).

b) **gazdasági bázis** (főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai, a gazdasági belső és külső kapcsolatai, a termelési és tevékenységi infrastruktúra állapota, a telepítési tényezők értékelése, a területi innovációs potenciál, a területi egység gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők);

d) **infrastruktúra** (vonalas rendszerek, létesítmények), a települések intézményi felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, lakásviszonyok);

e) **településhálózat** (településfunkciók értékelése, településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai – nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk –, települések közötti feladatmegosztások, együttműködések, mindezek szervezeti és intézményi rendszerei)

Összefoglaló értékelés - erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek (*SWOT*)

Tartalmi elvárás

2009. Korm. Rendelet (országos szinten kívül, részletesebb):

a) természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése (9 alpont)

k) a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása.

d) társadalmi környezet (3 alpont)

c) gazdasági bázis (6 alpont)

b) épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

e) közlekedési és kommunális infrastruktúra (7 alpont)

f) a települések intézmény-felszereltsége

g) a települések jellemző lakásviszonyai

h) településhálózati adottságok (3 alpont)

i) a térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése

j) a térségi területfelhasználás vizsgálata

Összegzés: a térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása (*SWOT*)

Helyzetelemzéshez térképi megjelenítést kér

Tartalmi elvárás

2017. módosított Korm. Rendelet: egyes elemek változása

- a) természeti és épített környezet vizsgálata (9 alpont) (adottságok-term.védelem, táji jegyek, talajvédelem, vízvédelem, épített értékek, világörökség, ásvány, honvédelem, környezeti kockázatok) – *összevonásra került két korábbi pont*
  - i) a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása.
- e) társadalmi környezet (3 alpont) (kultúra, területi identitás-civilek, humán erőforrás (demog., foglalkoztatás, jövedelem, kisebbség))
- d) gazdasági bázis (6 alpont) (gazdasági ágak, kapcsolatok, termelési infra, telephely, innováció, versenyképesség)
- c) közlekedési és kommunális infrastruktúra (7 alpont) (vonalas, egyéni-közösségi, hiány, vízellátás, szennyvíz, energia, hulladék)
- f) a települések intézményfelszereltsége
- g) a települések jellemző lakásviszonyai
- h) településhálózati adottságok (3 alpont) (hierarchia, hálózatok, feladatmegosztás)
- b) térszerkezet alakulása, a területfelhasználás változásai, tendenciák (4 alpont) (települések, mezőgazd., erdőgazd., vízgazdálkodás) – *két pont összevonásra került és valamivel részletesebb lett (alpontok megjelenése)*

Nincsen terjedelmi irányadás, nincsenek súlyok.

Pl. Vízügyi hatóság kevesli a vízrajzi jellemzés előírásait (részletesebbet szeretne)

Gyakorlat

- vegyes készítői kör: országra korábban háttér szervezet (VÁTI, NTH), régiókra ügynökségek konzorciumokkal, kistérségekre különböző felállásban (LHH is)

- megye hosszú történet:

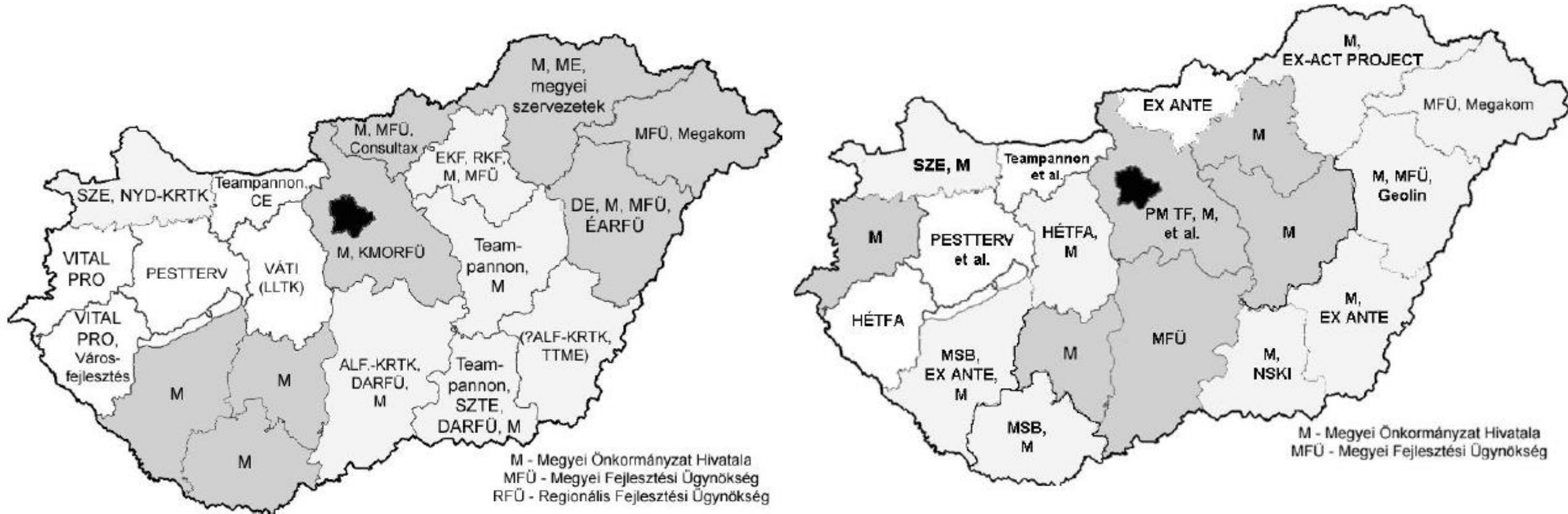
nincs érdemi jelentősége sokáig (ad hoc mikor ki ...; pénz, régió....)

2010-től felértékelődés, egyszerre, központi irányítás, szakmai segítség, finanszírozás, különböző felállásban (ábrák)

- külső és belső szem(lélet) egyszerre lehetne...

- tudományos háttér igénye, ill. közigazgatási, piaci és tudományos szemlélet egyszerre

Megyei anyagok

2013-2020: vegyes; 2021-2027: kevesebb résztvevő, több önkormányzati szerepvállalás, kevesebb konzorcium (vagy konzorciumtag), de valahol csak megújítása az anyagnak

Tartalom és módszer

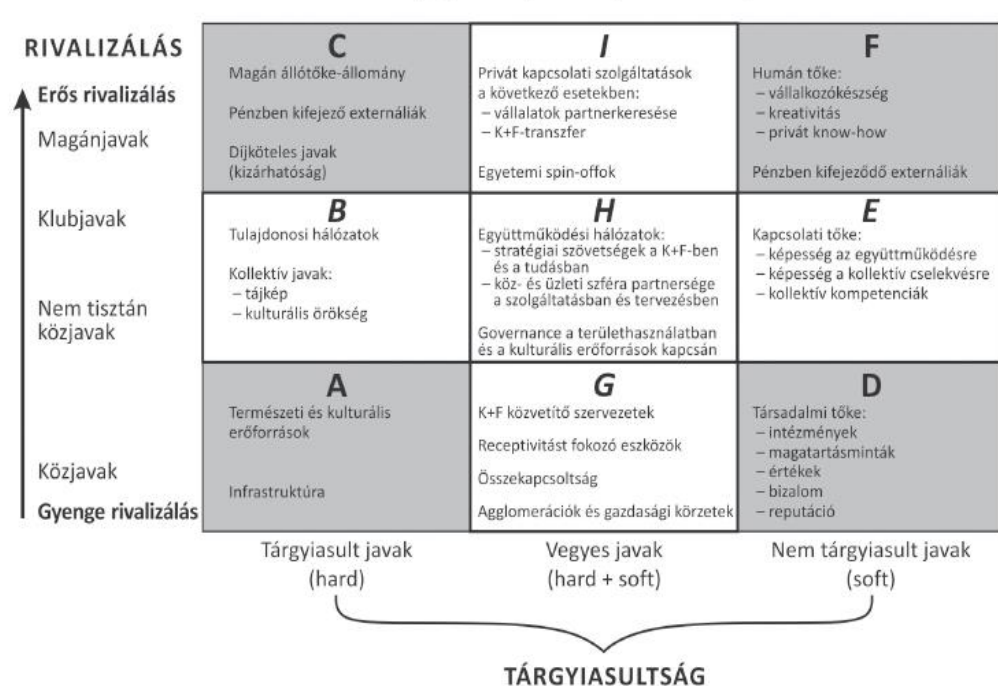
- regionális földrajz – komplex leírás, de kell viszonyítás, összefüggések, problémacentrikusság
- a régiónak van problémája vagy a problémának van régiója? (problémakeresés ill. térség lehatárolása)
- statisztikai adatok, központi interjúk, felmérések (összeírás, kérdőív stb.), lokális interjúk
- adatok köre, frissessége, viszonyítás
- térkép mint eszköz – vizualizáció és elemzés, módszertana van
- grafikonok, diagramok – szakmailag igényes
- SWOT ...; komplex módszerek nem igazán (de pl. Kohéziós jelentés...)
- helyzetelemzés: célok nélkül; leírások, tudományos anyagok használata, (fogalmazás, olvashatóság, elütések, helyesírási hibák, idegen szavak)

Új elemek? Átértékelődő elemek?

- változó környezet, elemek – régiek eltűnnek, újak jelennek meg; felfedezett, átértékelt elemek

- lehet róla írni, de nem előírás... legyen? Például: területi tőke, digitalizáció (smart)...

Forrás: Camagni 2009, 123.

Magán állótőke-állomány Pénzben kifejező externáliák Díjköteles javak (kizárhatóság)	Privát kapcsolati szolgáltatások a következő esetekben - vállalatok partnerkeresése - K+F transzfer	Humán tőke - vállalkozókészség - kreativitás - privát know-how
Tulajdonosi hálózatok Kollektív javak - tájkép - kulturális örökség	Együttműködési hálózatok - stratégiai szövetségek a K+F-ben és a tudásban - köz- és üzleti szféra partnersége a szolgáltatásban és a tervezésben Governance a területhasználatban és a kulturális erőforrások kapcsán	Kapcsolati tőke - képesség az együttműködésre - képesség a kollektív cselekvésre - kollektív kompetenciák
Természeti és kulturális erőforrások Infrastruktúra	K + F közvetítő szervezetek Receptivitást fokozó eszközök Összekapcsoltság Agglomerációk és gazdasági körzetek	Társadalmi tőke - intézmények - magatartásminták - értékek - bizalom - reputáció

A 218/2009-es kormányrendelet jellemzőinek viszonya a Camagni-féle területi tőketényezőkhöz: vastaggal jelölve a rendelet helyzetfeltárási szempontrendszerében megjelenő vagy annak közvetve megfeleltethető elemek

adategyeztetés statisztikai hivatallal – mire van adat? ebből melyek lényegesek?; új források

Zárszó

- ágazati és területi stratégiák viszonya
- papír elbírja ... nem kellene!
- szakpolitikai célok és politikai döntések ...

ELTE EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Köszönöm a figyelmet!

